

ЛЕКЦІЯ 4
ТЕМА: ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДУ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Питання:

- 1. Сутність подвійного запису;**
- 2. Методика складання бухгалтерських проводок, приклади.**
- 3. Прості та складні бухгалтерські проводки.**

1. Сутність подвійного запису

Кожна господарська операція стосується не менш як двох рахунків балансу.
Приклад: Одержано гроші в касу з поточного рахунку в банку в сумі 2500 грн. При цій операції кількість грошей у банку зменшилася, а в касі збільшилася на однакову суму. Це і потрібно записати на відповідних рахунках — "Каса" і "Рахунки в банках".

Господарські операції на бухгалтерських рахунках відображають взаємопов'язано, тобто якщо записується сума на один рахунок, то вона одночасно повинна бути записана і на другий рахунок, і взаємообумовлено, тобто якщо операція записана на дебет одного рахунку, то вона повинна бути записана в цій самій сумі на кредит іншого рахунку, або навпаки. **Тобто відбувається подвійний запис.**

Взаємозв'язок між рахунками, що виникає в результаті відображення на них господарських операцій, називається **кореспонденцією**. Рахунки, які між собою кореспондують, називають **кореспондуючими**.

Спосіб подвійного запису в бухгалтерському обліку полягає в тому, що кожна господарська операція одночасно відображається на дебеті одного і на кредиті іншого рахунків в однакових сумах. Необхідність подвійного запису зумовлюється чотирма типами змін, що відбуваються в балансі внаслідок господарських операцій, які мають характер подвійного відображення.

Подвійний запис - це елемент методу бухгалтерського обліку, його методичний прийом, який забезпечує двоїстість відображення кожної господарської операції на рахунках. Для запису операції на рахунку потрібно її класифікувати, а потім провести контирування, тобто розмітку рахунків, які дебетуються і які кредитуються. Запис змісту господарської операції під її номером із зазначенням рахунків, які дебетуються і кредитуються, а також суми, називається бухгалтерською проводкою, або бухгалтерською статтею (проведенням).

Бухгалтерські проводки є прості й складні, що залежить від кількості кореспондуючих рахунків. При простій проводці операції здійснюються тільки з двома рахунками, з яких один дебетують, а другий кредитують на однакову суму. При складній проводці операції здійснюються більш як з двома кореспондуючими рахунками, із яких один дебетується на загальну суму, а інші кредитуються на часткові суми, або навпаки.

Спосіб подвійного запису в бухгалтерському обліку має дуже важливе контрольне значення. У зв'язку з тим, що кожна господарська операція в одній і тій самій сумі відображається за дебетом одного і за кредитом другого рахунків, то підсумок записів за дебетом всіх рахунків дорівнює підсумку записів за кредитом всіх рахунків. Якщо такої рівності немає, у бухгалтерських записах наявні помилки.

2. Методика складання бухгалтерських проводок, приклади.

Господарських операцій на підприємстві відбувається багато. Правильно складати проводки за ними — справа відповідальна і творча. Приблизна орієнтація у бухгалтерському обліку недопустима. Тут потрібно визначитися чітко і точно. Досвідчений бухгалтер швидко орієнтується у господарських операціях і правильно зазначає кореспонденцію рахунків, виходячи з набутих знань і досвіду роботи. Завчити напам'ять усі проводки неможливо, а тому в цій справі потрібно завжди логічно мислити.

Для правильного відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку за кожною з них потрібно з'ясувати чотири питання:

- 1) яких рахунків стосується певна операція;
- 2) які ці рахунки щодо балансу — активні чи пасивні;
- 3) які зміни (збільшення, зменшення) викликає господарська операція за кожним рахунком;
- 4) знайти код рахунків, згідно Плану рахунків;
- 5) куди записати цю операцію — за дебетом та за кредитом рахунків.

Приклад

Одержано в касу гроші з поточного рахунку в банку в сумі 2500 грн. З'ясуємо порядок відображення операції на рахунках:

- 1) ця операція стосується двох рахунків: "Готівка в національній валюті" і "Поточні рахунки в національній валюті";
- 2) обидва ці рахунки активні;
- 3) за рахунком "Готівка в національній валюті" відбулося збільшення, а за рахунком "Поточні рахунки в національній валюті" - зменшення;
- 4) згідно Плану рахунків, код рахунку "Готівка в національній валюті" 301, код рахунку "Поточні рахунки в національній валюті" 311;
- 4) записати цю операцію потрібно за дебетом рахунку "Готівка в національній валюті" і за кредитом рахунку "Поточні рахунки в національній валюті".

Дебет 301 – Кредит 311 на суму 2500, 00 грн

У практиці бухгалтерського обліку використовують сторнувальні записи, які були запропоновані в 1889 р. представником російської школи А.А. Беретті. Нині це "червоне сторно", що передбачає не додавання, а віднімання записаних сум. Суми, які потрібно віднімати, записують червоним чорнилом або обводять прямокутником чи беруть у круглі дужки, як це прийнято в британо-американській системі обліку та в Україні згідно з новими положеннями. Наприклад, у бухгалтерському балансі суми, які потрібно віднімати, беруть у круглі дужки.

Підсумок:

Внаслідок господарських операцій відбуваються подвійні і рівновеликі зміни засобів господарства та джерел їх формування. Це зумовлює необхідність відображення господарських операцій на рахунках способом подвійного запису, суть якого полягає у тому, що кожен господарську операцію в одній і тій же сумі записують двічі: на дебеті одного рахунка і кредиті – другого.

Перш ніж відобразити господарську операцію на відповідних рахунках подвійним записом, на підставі первинних (або згрупованих) документів складають бухгалтерську проводку, під якою розуміють зазначення рахунка, який дебетується, і який – кредитується, а також суму відображуваної в обліку господарської операції.

Кожна господарська операція внаслідок подвійного запису зумовлює взаємозв'язок між певними рахунками. Цей взаємозв'язок полягає у тому, що дебет одного рахунка поєднується з кредитом іншого, характеризуючи зміни, які відбуваються у складі господарських засобів або їх джерелах внаслідок операції.

Взаємозв'язок рахунків, що виникає в результаті відображення на них господарських операцій подвійним записом, називається кореспонденцією рахунків, а самі рахунки – кореспондуючими.

При відображенні кожної господарської операції способом подвійного запису обов'язково кореспондують два рахунки, один з яких дебетують, а другий кредитують на одну і ту ж суму.

Подвійний запис на рахунках є важливим елементом методу бухгалтерського обліку і має велике контрольне значення: оскільки сума кожної господарської операції записується по дебету одного і кредиту другого рахунка, то підсумок записів по дебету

всіх рахунків має дорівнювати підсумку записів по кредиту рахунків. Відсутність цієї рівності свідчить про наявність помилок в облікових записах.

Подвійний запис має також і економічне значення, оскільки дозволяє з'ясувати, внаслідок яких операцій відбулися зміни певного виду засобів або їх джерел, звідки господарські засоби надійшли і куди вони були використані. Це допомагає забезпечити контроль за збереженням майна господарства, доцільністю здійснення господарських операцій та одержувати іншу важливу інформацію, необхідну для управління.

3. Прості та складні бухгалтерські проводки.

Бухгалтерська проводка – зазначення рахунка, який дебетується, і який – кредитується, а також суму відображеної в обліку господарської операції.

Залежно від кількості кореспондуючих рахунків розрізняють прості і складні бухгалтерські проводки (записи).

Простою називають таку бухгалтерську проводку, за якої один рахунок дебетується, а другий на цю ж суму кредитується, тобто коли кореспондують тільки два рахунки.

Складною називають таку бухгалтерську проводку, за якої кілька рахунків дебетується, а на загальну суму записів по дебету кредитується один рахунок, або навпаки, – кілька рахунків кредитується, а на загальну суму записів по кредиту дебетують один рахунок, тобто коли кореспондують між собою більше ніж два рахунки.

Для забезпечення контролю за правильністю і повнотою облікових записів господарські операції, незалежно від їх економічного змісту, реєструються в хронологічній послідовності їх здійснення. Прикладом реєстру хронологічного обліку є реєстраційний журнал, у якому записують дату, номер і суму операції, а часто також – і кореспондуючі рахунки. Підсумок цього журналу показує загальну суму зареєстрованих за місяць операцій і використовується для перевірки повноти і правильності відображених операцій на рахунок: при правильному відображенні операцій підсумки дебетових і кредитових оборотів на рахунок, повинні збігатися з підсумком реєстраційного журналу.

На рахунках бухгалтерського обліку господарські операції систематизують за певними однорідними ознаками. Тому групування операцій в системі рахунків називається систематичним обліком. Хронологічний і систематичний облік ведуть паралельно в окремих облікових реєстрах.

Проте здебільшого хронологічний і систематичний облік поєднують в одному комбінованому обліковому реєстрі (журнали-ордери, книга журнал-головна тощо), що зменшує обсяг облікової роботи, робить записи наочнішими.